

ZAPISNIK

sastanka Povjerenstva za provedbu uvida u potpise birača koji su proglašeni neispravnim odnosno nevažećim i predstavnika GI Narod odlučuje, održanog 27. studenog 2018. u prostorijama tvrtke APIS IT d.o.o.

Prisutni:

1. Terezija Marić, Ministarstvo uprave
2. Gordana Vidaković, Ministarstvo uprave
3. Ružica Zekić Marinović, Ministarstvo unutarnjih poslova
4. Ivana Žiljak, Agencija za zaštitu osobnih podataka
5. Albina Rosandić, Državno izborno povjerenstvo
6. Andreja Voloder, predstavnica APIS IT d.o.o.
7. Ivana Fišter, predstavnica APIS IT d.o.o.
8. Marijana Mišić Mikulić, predstavnica APIS IT d.o.o.
9. Nepredstavljeni član Povjerenstva
10. Nepredstavljeni predstavnik APIS IT d.o.o.
11. Natalija Kanački, predstavnica GI Narod odlučuje
12. Ivan Munjin, predstavnik GI Narod odlučuje
13. Luka Mlinarić, predstavnik GI Narod odlučuje
14. Blanka Munjin, predstavnica GI Narod odlučuje
15. Antonija Jonjić, predstavnica GI Narod odlučuje
16. Željka Matijašić, predstavnica GI Narod odlučuje
17. Tvrtko Krpina, predstavnik GI Narod odlučuje
18. Božena Svetec, predstavnica GI Narod odlučuje
19. Nikola Banić, predstavnik GI Narod odlučuje
20. Mate Barun, predstavnik GI Narod odlučuje
21. Ivan Zvonimir Čičak, predstavnik Hrvatskog helsinškog odbora
22. Dubravka Štambuk, predstavnica Hrvatskog helsinškog odbora

Početak sastanka: 9:00

Tijek sastanka:

Gđa Andreja Voloder ispred APIS IT d.o.o. započela je sastanak i objasnila da je svrha sastanka objasniti način na koji će se vršiti uvid.

Gđa Natalija Kanački je zatražila da se vodi zapisnik, odnosno da članovi APIS-a i Povjerenstva odaberu osobu koja će voditi zapisnik te je rekla da će i predstavnici GI Narod odlučuje voditi zapisnik. Zatražila je također da se po završetku sastanka zapisnici usuglase i potpišu.

Pitala je mogu li predstavnici GI Narod odlučuje snimati sastanak, što je uobičajena praksa na ovakvoj vrsti sastanka, kako bi se kasnije lakše sastavio zapisnik iz kojeg će biti vidljiv tijek razgovora i tko je što rekao, a u svrhu toga da ono što se govori uđe u zapisnik.

Gđa Terezija Marić iz Povjerenstva odgovorila je da svatko priča svoje i da je to teško kasnije preslušavati, da nije predviđeno snimanje i da nema tako nečeg [snimanja] određenog u

zaključku Vlade te da predstavnici GI Narod odlučuje ne mogu snimati. Gđa Marić je također naglasila da vrlo dobro znamo kakva je procedura s obzirom na to da je g. Nikola Banić, jedan od predstavnika GI Narod odlučuje, bio i dan prije [26. studenog] na sastanku zajedno s predstavnicima inicijative GI Istina o Instanbulskoj. Na to su predstavnici GI Narod odlučuje objasnili da jučerašnja procedura nema nikakve veze s trenutnom procedurom budući da je ovo druga inicijativa i drugi uvid.

Gđa Marić je nadodala da soba nije predviđena za snimanje.

9:05 Dolaze g. Ivan Zvonimir Čičak i gđa Dubravka Štambuk, predstavnici Hrvatskog helsinškog odbora.

Gđa Kanački informira g. Čička da su predstavnici GI Narod odlučuje zatražili snimanje sastanka i usuglašavanje zapisnika, na što je g. Čičak odgovorio da je to isto on tražio dan ranije. Usprkos tome, Povjerenstvo se nije s time složilo.

Gđa Voloder nastavlja objašnjavati da se nakon sastanka odlazi u sigurnu sobu koja se snima 24 sata dnevno od kada su stigle kutije i da u sigurnoj sobi nije dopuštena upotreba mobitela te da se sve stvari ostavljaju u ormarima ispred sobe. Tijekom uvida u potpise nije predviđena kolektivna pauza već svatko može slobodno izaći kad treba i uzeti pauzu.

Navela je [gđa Voloder] da će predstavnicima GI Narod odlučuje biti na raspolaganju 10 operatera APIS-a koji će imati pristup aplikaciji, a da će predstavnici GI Narod odlučuje za svaku kutiju [s potpisnim knjigama/svescima] dobiti listu na kojoj je naveden broj sveska, stranice i retka potpisa birača koji je proglašen nevažećim te će moći odlučiti za koje od njih žele uvid u aplikaciju, fizičku potpisnu listu ili oboje. Napomenula je da su operateri APIS-a ovdje isključivo kao tehnička podrška.

Gđa Marić je zatim kratko predstavila članove Povjerenstva te rekla da za uvid u aplikaciju postoje ograničenja i da predstavnici GI Narod odlučuje ne mogu vidjeti više podataka nego što su prikupili - primjerice ukoliko je razlika u imenu i prezimenu u potpisu i u Registru birača, predstavnici neće moći vidjeti točno napisano ime u aplikaciji. Predstavnici GI moći će koristiti grafičke olovke.

Gđa Kanački je postavila pitanje kakva je daljnja procedura u slučaju da se ustanove nepravilnosti, odnosno da neki potpisi ipak jesu važeći.

Gđa Marić je odgovorila kako “nema naknadnog uvažavanja” te da je ovo uvid da predstavnici inicijative vide “kako i pod kojim uvjetima su se potpisi pregledavali”. Naglasila je kako je Izvješće Ministarstva uprave Vlada prihvatila onakvo kakvo je te da nema izmjena brojki koje su prihvaćene u Izvješću.

G. Munjin je zatim ponovno pitao ako se uspostavi da u 40.000 potpisa [koji su proglašeni neispravnima] ima ispravnih, hoće li se ti potpisi priznati kao važeći. Isto pitanje je postavio i g. Čičak upitavši hoćemo li ići na referendum ukoliko se uspostavi da ima još 3000 točnih potpisa.

Gđa Marić je ponovila da je ovo isključivo uvid te da dalje GI Narod odlučuje ima na raspolaganju sva pravna sredstva.

Gđa Kanački je ustvrdila da je ovo davno iskazana politička volja i cirkus, spominjući između ostalog i onemogućavanje prisutnosti promatrača GI Narod odlučuje u postupku provjere broja i vjerodostojnosti potpisa, na što je g. Rosandić iz DIP-a rekla da nijednim izbornim zakonom ni Zakonom o referendumu nije predviđeno promatranje provjere potpisa.

G. Munjin je podsjetio da u Zakonu o referendumu također ne stoji da mogu biti prisutni promatrači na dan referenduma nego to stoji samo u Zakonu o izborima zastupnika u Hrvatski Sabor te da se analogno primjenjuje taj zakon na dan referenduma, jednako tako se analogno mogao primijeniti i na ovo.

Gđa Rosandić je rekla da se nije zakon primjenjivao analogno već da je to pravo promatrača da budu prisutni na dan referenduma propisalo Državno izborno povjerenstvo u svojim obvezatnim uputama.

Gđa Kanački je navela da Zakon o referendumu predviđa samo da Organizacijski odbor pregledava potpise, a da je sve ovo kasnije proizvoljno i nije nijednim zakonom propisano. Također je odgovorila da po pravilima Venecijanske komisije ništa od ovog procesa nije propisano, a i da naknadne procedure vezane uz APIS također nisu propisane zakonom.

Gđa Marić je na to odgovorila da ovo nije stručna rasprava o Zakonu o referendumu te da postoji praksa duga 8 godina tijekom koje su kriteriji uvijek bili isti, dodavši kako je do sada u svakoj inicijativi bilo prikupljeno najmanje 500.000 potpisa te da se zato prije nije išlo u provjeru svakog pojedinačnog potpisa nego se provjera potpisa provodila na uzorku.

Gđa Kanački je ponovno postavila pitanje koje su mogućnosti GI Narod odlučuje nakon uvida, napomenuvši da je inicijativa trebala imati promatrače tijekom provjere potpisa. Gđa Marić je odgovorila da neće ulaziti u političke priče s njom.

Gđa Kanački je zatim istaknula da je GI Narod odlučuje poslala upit o uvjetima uvida i kontrole potpisa Ministarstvu uprave na koji nije dobila odgovore, a koje je Ministarstvo bilo dužno dati prije samog uvida kako bi se predstavnici GI Narod odlučuje mogli pripremiti.

G. Munjin je na opasku gđe Marić da su kriteriji isti već 8 godina, istaknuo da su ti kriteriji potpuno proizvoljni, što znaju i članovi Povjerenstva i predstavnici inicijative, ali da do sada nisu bili ključni za raspisivanje referenduma.

Gđa Marić je ustvrdila kako je bila razočarana brojem grešaka jer je bila uvjerena da će ih biti manje, a uz to se i s puno prijedloga inicijative slaže, te da ti kriteriji nisu proizvoljni nego da su oni neposredna primjena zakona.

G. Munjin je rekao kako obje strane [i predstavnici inicijative i članovi Povjerenstva] znaju kako u Zakonu ne postoje točno određeni kriteriji, već se provjera potpisa obavljala samo na

temelju kriterija utvrđenih od strane Ministarstva uprave. Na to je gđa Marić odgovorila kako u Zakonu piše da osoba upisuje svoje ime i prezime, OIB i vlastoručni potpis te kako to mora biti kumulativno ispunjeno, a ime i prezime mora odgovarati OIB-u, tvrdeći da se Ministarstvo samo držalo Zakona.

U sobu ulazi g. Čičak [koji je nekoliko minuta ranije bio izašao iz prostorije] objavivši da mu je ministar Kuščević upravo u telefonskom razgovoru rekao da će se priznati potpisi za koje predstavnici GI Narod odlučuje utvrde da su ipak važeći. G. Munjin je rekao da mu nije jasno što se događa, a gđa Marić da su oni tu da vrše uvid, a da će se to kasnije dogovoriti te da ona ne može [raditi] mimo zaključka.

G. Munjin je zatim naglasio da se prema Zakonu o referendumu podaci upisuju zato da se utvrdi volja birača i da je birač u Registru birača te da se ne može proizvoljno na temelju čitkosti i sličnih proizvoljnih kriterija odbacivati potpise jer je to kršenje ustavnog prava birača da zatraži referendum. Naveo je primjer g. Zrna.

Gđa Marić je rekla da je gospodin Zrno bio na uvidu 21.11., a ne 19.11., a GI Narod odlučuje je te informacije objavila 20.11.

Gđa Kanački je ponovila primjer g. Zrna rekavši kako su vrlo lako mogli utvrditi o kome se radi i priznati potpis te je naglasila kako je još 2010. profesor Smerdel rekao da se ne mogu sve kategorije pogrešaka stavljati na istu razinu i da postoje veće i manje pogreške te da je važno može li se bez obzira na pogrešku utvrditi volja birača.

Gđa Rosandić iz DIP-a je objasnila da su Povjerenstvo za provjeru potpisa i ovo sad Povjerenstvo koje je na sastanku zapravo dva različita Povjerenstva. Ovo je Povjerenstvo za uvid u potpise te se ono ne može referirati na to što je i kako rađeno. Predložila da je se rasprava završi i da se ode u sigurnu sobu na uvid.

Nakon navedene rasprave g. Mlinarić iz GI Narod odlučuje je najavio da će postaviti pitanja koja je GI Narod odlučuje postavila Ministarstvu uprave u mailu na koja nisu odgovorili.

G. Mlinarić je upitao Povjerenstvo hoće li predstavnici GI pred sobom, u istoj prostoriji, imati svih 19 knjiga s potpisnim listama, na što je gđa Marić odgovorila da hoće.

Zatim je pitao hoće li moći pregledavati kutiju po kutiju, svezak po svezak. Gđa Marić je rekla da mogu što god žele, u pratnji operatera APIS-a.

Gđa Štambuk iz HHO-a je pitala zašto inicijativi nije odgovoreno na pitanja koja su postavili u dopisu, na što je gđa Marić odgovorila da je to zato “da odgovori ne bi bili podložni polovičnim interpretacijama”.

G. Mlinarić je zatim pitao kada krenu s provjeravanjem potpisa, hoće li imati informaciju, odnosno oznaku koji je popis nevažeći, na što je odgovor Povjerenstva glasilo da ništa s njihove strane nije pisano na potpisnim listama, već se sve evidentiralo u elektroničkoj bazi te da su zato isprintali liste s popisom nevažećih potpisa na svakoj kutiji.

Na pitanje g. Mlinarića hoće li pisati po kojoj je osnovi pojedini potpis odbačen, odnosno je li to navedeno na toj listi, predstavnica APIS-a je odgovorila da nije navedeno na listi nego će predstavnicima GI to reći Povjerenstvo.

G. Mlinarić je potom pitao hoće li svaki od predstavnika imati svoje radno mjesto, a gđa Marić je odgovorila da se oni sami dogovore u kakvim će timovima raditi. Navela je da je na raspolaganju 5 računala te da postoji mogućnost da im se dodijeli 5 operatera po računalu i 5 operatera koji dodaju liste.

G. Munjin je pitao što piše u opisnom polju na listama nevažećih potpisa [referirajući se na Izvješće Ministarstva uprave, str. 16], na što je gđa Marić odgovorila da nema opisnog polja, niti oznake zašto je potpis nevažeći na listama. Opaske predstavnika inicijative će se unijeti u službeni zapisnik.

G. Mlinarić je potom postavio pitanje hoće li predstavnici GI Narod odlučuje moći zabilježiti koje potpise osporava i hoće li to ući u zapisnik, a g. Munjin je pitao hoćemo li za svaki potpis dobiti odgovor po kojoj je osnovi odbačen, na što je gđa Marić odgovorila potvrdno.

G. Munjin je dao primjer duplih potpisa, na što je gđa Marić odgovorila da će aplikacija odmah prikazati gdje se nalazi duplikat potpisa. Zatim je navela da se jedna osoba potpisala 16 puta, ali da volonteri nisu krivi za to jer nisu mogli pratiti koliko se puta osoba potpisuje.

G. Munjin je pitao hoće li predstavnici GI Narod odlučuje moći vidjeti popis potpisa umrlih osoba, na što je gđa Marić odgovorila da oni imaju pripremljen takav popis, a gđa Žiljak iz AZOP-a je nadodala da za njih ne vrijedi GDPR, ali da se prema njima treba odnositi s pijetetom.

G. Munjin je potom naveo da u Izvješću Ministarstva uprave stoji da je bilo 5 kontrolnih lista [str. 16] te je pitao hoće li nam reći koji je broj potpisa proglašen nevažećim po svakoj pojedinoj kategoriji za koje su rađene te kontrolne liste.

Gđa Marić je odgovorila da oni ne mogu sada to izvlačiti te da ona sama ne zna te brojke.

G. Munjin je na to ponovno upitao imaju li 5 kontrolnih lista, odnosno imaju li jednu ili 5 kontrolnih lista, na što je gđa Marić odgovorila da nema više tih lista, da se sve spojilo u jednu evidenciju.

G. Munjin je potom više puta ponovio pitanje Povjerenstvu znaju li koliko je bilo potpisa po svakoj kategoriji te imaju li kontrolne liste navedene u Izvješću Ministarstva uprave na što je gđa Marić ponovila da su svi podaci spojeni i da ne znaju taj podatak napamet, a da u aplikaciji ne postoji filter koji bi dao broj nevažećih potpisa po pojedinim kategorijama.

G. Munjin se začudio da su 2010. postojali ti podaci, a da ih u ovom slučaju nemaju. Jedna od članica Povjerenstva je ponovila da su imali te kontrolne liste, ali da one sada ne postoje.

Zatim je g. Čičak upitao što znači neispravan OIB, a gđa Marić mu je odgovorila da ako je bilo 10 ili 12 znamenki onda se nije uvažavalo i ako je išarano da se ne vidi što piše također nije uvaženo. No, ako je nešto podebljano, to je uvaženo.

Nakon toga, g. Munjin je pitao Povjerenstvo i predstavnike APIS-a imaju li u aplikaciji za te sve kategorije po kojoj je osnovi odbačen koji potpis na što je jedna od gospođa iz APIS-a odgovorila da “imaju, ali ne danas” jer da za danas takav sistem nije predviđen.

Objasnila je da je u aplikaciji moguće vidjeti tri broja: broj ispravnih, broj neispravnih i broj duplih potpisa te da kategorija po kojoj su potpisi proglašeni nevažećima “nije predmet ovog uvida”.

G. Munjin je zatim ponovno pitao imaju li podatak koliko je potpisa odbačeno po pojedinim kategorijama diskvalifikacije, na što je jedna od članica Povjerenstva odgovorila da “trenutno ovdje ne jer “aplikacija ne omogućuje filtriranje po pojedinim kategorijama”.

G. Munjin je pitao posjeduje li itko taj podatak te je gđa Marić ovaj put odgovorila da ne zna i zatražila da se ide dalje s pitanjima. Dodala je kako sad nema tog podatka te da je Povjerenstvo neke potpise uvažila, a neke ne te da su onda sve te podatke spajali [referirajući se na postupak kontrole Povjerenstva u slučaju navodno nevažećih potpisa].

G. Munjin je zatim postavio pitanje što je “kontrolna lista” [navedena u Izvješću Ministarstva uprave, str. 16], na što je gđa Žiljak odgovorila da je to ispis iz aplikacije nevažećih potpisa koje je Povjerenstvo pregledavalo i na temelju kojih su donosili zaključke.

Na ponovno pitanje g. Munjina postoje li još uvijek te liste gđa Marić je rekla kako je “sve uništila”. Potom je g. Munjin upitao zar su uništili jedini dokaz koliko je nevažećih potpisa po pojedinoj kategoriji te što će u slučaju da ih to traži Ustavni sud. G. Čičak je nadodao da ga čudi da Povjerenstvo ima podatke za 7800 duplih, a nema druge podatke. Gđa Marić je g. Munjinu odgovorila da je sve u aplikaciji te da ona ne može “hodati okolo s osobnim podacima”.

G. Munjin je zatim postavio pitanje što znači ‘OIB ne postoji’ i ‘OIB je neispravan’, odnosno koja je razlika između te dvije kategorije. Gđa Žiljak je odgovorila da “OIB je neispravan” znači da OIB formalno postoji, ali ga nema u bazi [Registar birača] - “može biti izmišljen, može biti da je osoba umrla, može biti da je osoba maloljetna, može biti da nije Hrvatski državljanin”.

Na pitanje g. Munjina je li isto “razlika u OIB-u” i “neispravan OIB”, gđa Marić je odgovorila da je to isto kako je gđa Žiljak navela, u OIB sustavu taj OIB postoji ali nema ga u Registru birača, jer je bilo recimo puno stranaca. Stranci mogu imati OIB, ali nisu u Registru birača. “I maloljetnih i umrlih, mada ne treba toliko spominjati umrle, nema njih tu toliko puno da bi sad tu bila nekakva razlika.”

Na ponovljeni odgovor predstavnica APIS-a da predstavnici inicijative ne mogu dobiti brojeve potpisa koji su proglašeni nevažećima po pojedinim kategorijama ni danas [27.11.] ni sljedeći

dan, gđa Kanački je ustvrdila da je sve ovo samo izložba. Gđa Marić je potom rekla da je obećan uvid u sve nevažeće potpise [a ne uvid po kategorijama] te da o tome više nema raspravljanja.

Na pitanje g. Mlinarića hoće li predstavnici GI Narod odlučuje moći dobiti uvid u Registar birača, Povjerenstvo je odgovorilo da je to područje zaštite osobnih podataka, a na pitanje g. Mlinarića kako je Povjerenstvo imalo osnovu za uvid u Registar birača jedna od članica Povjerenstva rekla je da nam ne mogu sada dati odgovor na to pitanje.

G. Mlinarić je ustvrdio da je GI predala podatke Saboru, a Povjerenstvo je dobilo te podatke i time prekršilo Odredbu o zaštiti osobnih podataka.

Gđa Žiljak je potom rekla da je inicijativa potpise dala Saboru, Sabor ih je uputio Vladi, Vlada Ministarstvu uprave, Ministarstvo uprave APIS-u, a APIS Povjerenstvu, a gđa Marić je objasnila kako je aplikacija povezana s Registrom birača, a u Registru birača piše adresa koju inicijativi potpisnici nisu dali. Ako netko nije u Registru birača jer je Ministarstvo uprave krivo za to, taj je potpis uvažen.

G. Munjin je potom pitao mogu li predstavnici inicijative za nevažeće potpise dobiti neposredan uvid u aplikaciju. Nakon što je gđa Marić odgovorila da mogu osim za dvije kategorije [pogrešno ime i prezime i neispravan OIB], g. Munjin je naglasio da su te dvije kategorije jako široke te pitao hoće li predstavnici GI moći dobiti uvid u aplikaciju za potpise s nečitim imenom i prezimenom. Jedna od članica povjerenstva odgovorila je da neće.

G. Munjin je tada ustvrdio da to zapravo znači da, ukoliko je onemogućena neposredna kontrola potpisa koji su odbačeni na temelju osnova “neispravan OIB” i “razlika u imenu i prezimenu” - a što je gđa Marić napomenula na samom početku sastanka - predstavnici GI nemaju neposredan uvid u većinu navodno nevažećih potpisa.

Vezano za OIB, jedna od članica povjerenstva je rekla da predstavnici GI mogu dobiti uvid u aplikaciju ako je OIB neispravan, odnosno nepostojeći, ali ne mogu ako jedna kriva znamenka pokazuje drugu osobu.

Za slučajeve kada je potpis proglašen nevažećim jer je potpisnik maloljetan, jedna od članica Povjerenstva je objasnila da će predstavnici inicijative takve potpise moći provjeriti samo posredno jer te podatke u Registru birača može vidjeti samo ovlaštena osoba, odnosno da će im operater reći da je osoba maloljetna i da zato potpis nije važeći.

Gđa Kanački je navela primjer osobe imenom Dragutin koja se potpisala kao Drago i pitala Povjerenstvo jesu li takve potpise priznavali, na što su iz Povjerenstva odgovorili da ih nisu priznavali.

G. Mlinarić i gđa Kanački su potom naveli kako se time krši Zakon o referendumu i iskazana volja birača. Jedna od članica Povjerenstva je na to odgovorila kako je inicijativi osoba možda htjela dati krivi podatak. Nadodala je da operater APIS-a može znati samo je li osoba u Registru birača ili nije, a Povjerenstvo će reći po kojoj osnovi.

Nakon rasprave predstavnici GI su zatražili pauzu od 15 minuta kako bi se dogovorili o daljnjim koracima.

Nakon pauze i povratka predstavnika Povjerenstva i APIS-a u prostoriju, gđa Kanački je objavila da se predstavnici GI Narod odlučuje ne slažu s načinom i uvjetima uvida, a osobito s činjenicom da se neće omogućiti priznavanje potpisa za koje se utvrdi da su ipak važeći.

Također, zatražila je osnivanje Povjerenstva koje će imati ovlasti na licu mjesta utvrditi reviziju i prihvatiti ili ne prihvatiti promjene koje se zatraže prilikom uvida, odnosno prihvatiti kao važeće one potpise koji su proglašeni nevažećima, a predstavnici GI Narod odlučuje utvrde njihovu ispravnost.

Gđa Kanački je uputila i prigovor na činjenicu da su predstavnici tek na licu mjesta, kada je trebao započeti uvid, bili upoznati s uvjetima uvida, a ne unaprijed kako su i zatražili u dopisu Ministarstvu uprave. Sukladno tome, sastanak o uvjetima i načinu provedbe uvida u navodno nevažeće potpise trebao bi biti ranije, u terminu prije uvida u navodno nevažeće potpise.

Naglasila je da GI Narod odlučuje u daljnjim procesima ne želi biti pasivni promatrač već želi da se njezine predstavnike u njih aktivno uključi.

Završetak sastanka: 11:10